

KRATKA ANALIZA

Kultura na Kosovu vrsta koja se treba spasiti

Novembar 2014, Priština

**FORUMI
KULTUROR**

Rrjeti i organizatave të pavarura

Rrjeti i organizatave të pavarura të
kulturës të Kosovës

www.forumikulturalor.net

**FORUMI
KULTUROR**

Rrjeti i organizatave të pavarura të kulturës të Kosovës

Rrjeti i organizatave të pavarura të kulturës të Kosovës
www.forumikulturor.net

Prodhimi i këtij dokumenti është mundësuar me ndihmën e Zyrës së Bashkimit Evropian në Kosovë, dhe Olof Palme International Center e mbështetur nga Qeveria Suedeze.

“Ky publikim u prodhua me ndihmën e Bashkimit Evropian. Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi vetëm e Forumit Kulturor dhe në asnjë mënyrë nuk paraqet mendimet e Bashkimit Evropian”

KRATKA ANALIZA

Kultura na Kosovu vrsta koja se treba spasiti

Autor:
Florent Mehmeti

Projekt je finansiran od EU-e
i njime upravlja Kancelarija
Evropske unije na Kosovu

SADRŽAJA

ČEMU SE STREMI ?

UVOD

1. KOČENJA

- 1.1. Ograničenja tradicionalnih pristupa
- 1.2. Kulturološka sankcionisanja
- 1.3. Umetnost i kultura: Hobi u večernjim satima

2. KLETVE

- 2.1. Institucionalofobija, birokratomanija
- 2.2. Sanjajući veliki kulturni procvat iz malog mesta
- 2.3. Sve po 1 Evro - Svi srećni u kulturnom raju

3. PROPUŠTENE ŠANSE -ZELENAŠKA KULTURA

4. POSTAVLJANJE RAZVOJNOG TRENDU U KULTURI

- 4.1. Merenje, identifikacija potencijala i analiza mogućnosti
- 4.2. Praktikovanje savremenih politika za kulturni razvoj
- 4.3. Kreiranje sveobuhvatnog procesa strateškog kreativnog mišljanja za utiranje puta u pravcu kulturnog razvoja

5. KULTURA U POKRETU - NAREDNI KORACI

6. PROVERA KULTURNE KVALITETNE POLITIKE : OSTALA PITANJA KOJA SE TREBAJU UZETI U OBZIR

ČEMU SE STREMI?

Ovaj rad ima za cilj da sažeto obrazloži potrebu za strateškim pristupom kulturnom razvoju na Kosovu. Pokušavajući da sumira najvažnije činjenice, pojave i prakse kulturnog života Kosova, posebno u poslednjih 15 godina, ovaj rad ima za cilj da rasvetli konkretan proces, koji bi postavio razvojne trendove u sektoru kulture na kosovu.

Kaodeo inicijative kulturnog foruma, mreže nezavisnih organizacija kulture na Kosovu, ova studija se zasniva na podacima uzetim iz izveštaja koje je ova inicijativa izradila, kao što su: „Zašto nam je potrebna kulturna strategija?, koji je pripremio kulturni forum, Ministarstva za kulturu, omladinu i sport, „Istraživanje politike upravljanja u kulturi na Kosovu“ koji je izradio - Centar za savremenu umetnost za kulturni forum kao i izveštaj Istraživanja „ kulturne politike i izdavanje budžeta za kulturu na Kosovu“ koji je pripremio Dren Pozhegu za kulturni forum.

Ipak se, ovaj rad, u velikoj meri poklapa sa stavovima i konceptima autorarazvijenim tokom njegovog 20-godišnjeg iskustva u sektoru kulture, analizirajući trendove i prakse kulturnog života na Kosovu, ali i zasnivajući se na principima i praksamanjegovog međunarodnog iskustva u oblasti kulture.

Ne pokušavajući da stvori kruti okvir , ovaj rad ima za cilj da stvori jasnoću i da pruži konkretne smernice za sprovođenje sveobuhvatnog procesa koji bi postavio Kulturu u razvojnim pravcima i bez oklevanja bi u velikoj meri uticala na podizanje kvaliteta kulturnog života na Kosovu.

Uvod

Kulturni život na Kosovu: Šta smo izgradili a šta srušili? Kako smo gazili po propuštenim mogućnostima? Da li smo imali putanju za kulturu kao društvo? Čega da se sada držimo?

Da bi se analiziralo i utvrdilo stanje u sektoru kulture danas, u 2014. godini, moraju se s'pažnjom tretirati svi istorijski periodi kulturnog razvoja na Kosovu. Društveni i politički događaji su se bez sumnje, odrazili na kulturni razvoj i kulturni sektor je uvek plaćao skupe račune u mutnim vremenima društvenih i političkih zbivanja. Procesi kulturnog razvoja se, kao i u svim životnim oblastima, neizbežno dele na period pre i posle rata na Kosovu 1998-1999.

Period posle Drugog svetskog rata, kraj 60-tih kao i 70-e i 80-e godine, su poznate kao periodu kome je došlo do brzogsveopšteg razvoja, a samim tim je došlo i do kulturnog razvoja Kosova. Može se reći da je

ovakav razvoj postavio osnove još bržeg kulturnog razvoja uopšte i doprineo profesionalnom razvoju umetničke delatnosti i produkcije na Kosovu. Ovaj period konsoliduje kulturne institucije na Kosovu i počinje period kulturne izloženosti i van granica Kosova.

Sa okupacijom Kosova *ide jurei* sa suspenzijom autonomije 1989. godine, počinje i novo doba, koje je, sve do oslobođenja 1999. godine, poznato kao mračno društveno a posebno kulturno doba. Kulturna delatnost se razvijala izvan kulturnih institucija i ono malo kulturnih zbivanja se pretvara u pokret otpora prema režimu instaliranom na Kosovu. Ovaj period se karakteriše solidarnim kulturnim aktivnostima koje održavaju živim duh naroda pod okupacijom, a u isto vreme s ekarakterišei sa stvaranjem nove generacije umetnika, koji će biti nosioci umetničkih zbivanja u postleratnom Kosovu. Iako pod okupacijom, 90-te godine kreiraju živ

kulturni pokret dobrog kvaliteta koji karakteriše solidarnost, podrška i osnaživanje javnosti, odnosno naroda pod okupacijom.

Dok je tokom 90-ih opravdanje siromašnog razvoja u kulturnom sektoru bila okupacija, to opravdanje nije moglo da opstane i nakon oslobođenja 1999. godine i u višestruko povoljnijoj klimi i sa izvorima i potencijalima koji su uvek u porastu, Kosovo neuspeva da u ovih 15 godina uspostavi jaku osnovu za razvoj sektora. Prvobitno su najveći grčevi stvoreni od strane administracije UNMIK-a (Misija Ujedinjenih nacija na Kosovu), koja je vladala Kosovom do proglašenja nezavisnosti 2008. godine.

Iako je u velikoj meri kulturno upravljanje bila u rukama lokalnog stanovništva a posebno nakon proglašenja nezavisnosti kada su sva ovlašćenja za upravljanje u kulturnom sektoru bila u rukama Vlade Kosova, vrlo malo se uspelo uraditi

da bi imali više razvijen i konsolidovaniji sektor i samim tim dostojanstveniji kulturni život građana Kosova.

Ovaj rad ima za cilj da namnogokoncizniji način analizira i identifikuje neuspehe, ruševine, degradacije i izgubljene prilike u prošlosti, razradivši strateške mogućnosti za razvoj kulture iz današnje perspektive za budućnost.

Svrha analize prošlosti služi isključivo za odražavanje pristupa i strategije delovanja u cilju izbegavanja neuspeha i propusta iz prošlosti pokušavajući da se iskoristi pun potencijal razvoja sektora, uvek imajući u vidu stvarno postojanje resursa koje Kosovo poseduje u sektoru kulture.

1. KOČENJA

Treba se napomenuti da u ovih poslednjih 15 godina nije postojao ili je postojao veoma siromašan razvoj kulturnog sektora. Povodom toga postoji širok konsenzus iz mnogih studija, analiza i debata kako kulturnihaktera, takođe i rezultata istraživanja koja su izvršena sa samim građanima kao poslednjim i najvažnijim korisnicima kulturnog života. Ovaj deo nastoji da analizira pojave, politike i pristupe koji su kočili kulturne događaje.

1.1. Ograničenja tradicionalnih pristupa

Polazeći od mentaliteta da kultura obuhvata obeležavanje nekih značajnih datuma i jedan drugi listing aktivnosti, kulturno upravljanje je u oblasti politike uvek ostajalo kao preostali deo prilikom zaključivanja sporazuma vladajućih koalicija ili udomljavanja političkih ličnosti za koje nije pronađeno neko drugo privlačnije mesto. Zamišljeno je kao takvo, pastoga u kulturnom upravljanju, nisu uključeni poznav-

oci kulturnih događaja, počevši od ministarskih mesta, opštinskih direkcija za kulturu pa do kulturnih institucija, koje služe kao *blanko* lista za zapošljavanje, bez obzira na stručnost ili profil zaposlenih.

Zatvarajući tako krug, menadžerski ili intelektualni kapaciteti a takođe i kreativni i umetnički, su u većini slučajeva ostalineuključeni i zapostavljeni i na taj način je u velikoj meri suzbijan razvojni potencijal sektora. Razmišljajući okulturi *ka-olistingu* kulturnih događaja stvara se utisak da je upravljanje prilično lako, ili da svako može da uradi. Ovaj pristup je potpuno isključio-angažovanje i stvaranje politike za unapređenje kadrova koji nedostaju, kao što je kulturni menadžment ili čak niz različitih zanimanjima i profila toliko potrebnih za realizacijukulturnih programa i projekata.

Takav pristup je sprečio i razvoj ekspertize koja je stvorena za podsticaje javnog novca. Broj ličnosti

koje su uključene u uspješno kulturno preduzetništvo na Kosovu a koje nisu deo institucija ili javnih strukturanije uspeo da maksimalizujepotencijal upravo zbog ovog pristupa, koji ne priznaje kulturu kao sektor sa ozbiljnim premisama kao na pr.energetski sektor ili bilo koji drugi sličan sektor i samim tim je zbog nedostatka odgovarajuće podrške u velikoj meri usporen razvoj i dalja profesionalizacija postojećeg potencijala.

1.2. **Kulturne sankcije**

Pokušavajući uvek da se postave osnovne za bolji održivrazvoj u sektoru, koji je iniciranuglavnom od same umetničke zajednice u poslednjih 7-8 godina, došlo jedo zakonodavnog bombardovanja sektora. Maratonska agenda i mnogo dinamičnosti u izradi kulturnog zakonodavstva je preduzeto zapostavljajući i velikoj meri inkluzivne procese sa svim akterima sektora i organizovanjemad hok debata sa selektivnim uključivanjem. Ovo zakonodavstvo je

izrađeno bez ikakve prethodnepolitike i vizije, nego jednostavno kao iu drugim aspektima kulturnog života, ponovo je sastavljena lista zakona za koje je neko smatrao da su potrebni kulturnom sektoru. Želja da se obezbedi performansa kulturnih institucija prema viziji pojedinih članova kulturne zajednice sa uticajem na nivoe odlučivanja je prevedenau brojeve koji su zauzeli mesto u člancima kulturnog zakonodavstva. Ovo zakonodavstvo koje je usvojeno od strane Skupštine Kosova, kao najvišeg zakonodavnog organa države, se i dalje gazi sa obe noge u državnim institucijama, pa i u ovom trenutku kada se pišuovi redovi. Želja da se poseduju zakoni, nastojeći da se izveštava da se radi, je stvorila i smešne anomalije, kao što je osnivanje međuopštinskih bibliotekasa zakonom iz 2003.godine, taj nivo upravljanja koji ne postoji na Kosovu, imponujući hrvatski zakon zažupanijeske (župe) hrvatske¹. biblioteke; Kao rezultat toga, je funk-

¹ "Župe" su regioni ili okruzi uHrvatskoj kao nivou upravljanja, pored centralne i lokalne vlasti

cionisanje ovih institucija bilo ozbiljno ugroženo ostavljajući ih kao „siročad“ u statički položaj čekanja na granici između opština. Ostale anomalije obuhvataju i definicije zakona za pozorišta, kojedefinišu „pozorišno udruženje“ koje se bavi samo sa promocijom pozorišnih aktivnosti ilisankcionisanjem sa brojem premijera i glumcima koje Narodno pozorište treba da ima.

1.3. Umetnost i kultura: Hobi u večernjim satima

Razgovor autora sajednim poznanim njegovihroditelja ispred Narodnog pozorišta u vreme kada je autor radio u NP:

- O zdravo, koliko si porastao! Gde radiš? Sa čime se baviš?.

-Radim ovde, u Narodnom pozorištu „

„ Ne, ne, mislio sam tako, da li radiš negde ...?!

Ovaj dijalog najbolje odražava instaliran mentaliteto samom kulturnom sektoru. Nažalost, taj men-

talitet je prožeo i nivoe odlučivanja i načine kulturnog upravljanja na Kosovu. Bez poznavanja neizbežneuloge koju kultura ima u svestranom društvenom i ekonomskom razvoju, bez poznavanja društvenog i ekonomskog potencijala, bez poznavanja nespornih vrednosti koje kultura nosi u mnogim međusektorskim politikama, ovaj sektor je zamišljen kao niz aktivnosti koje služe kao neka vrsta zabave kako onima koji je stvaraju tako i onima koji je doživljavaju.

Izrazi kao „podrška“ koji su zauzeli mesto i u zvaničnoj terminologiji imenovanja budžetskih kodova u javnim organima na Kosovu po do onih u svakodnevnim komunikacijama sa službenicima kulturne vlasti tipa „ pomogli smo vam koliko smo mogli“ su konstantno kočili, uvelikoj meri, uspostavljanje zdravih premisa za razvoj sektora i kao rezultat su stvorili sliku celokupnog kulturnog života kao osakaćeno i dekonstruisano lice kojem je stalno potreb-

na pomoć, podrška i neka vrsta „veštačke hrane“ ;.

Takav pristup je izbacio kulturu iz kategorizacije na koju nailazimo u drugim sektorima, kao što su izgradnja puteva ili druge infrastrukture naziva se “ investicija za opšte dobro“ subvencioniranje poljoprivrednika „ekonomski razvoj“ ili investicije u zdravstvenom i obrazovanom sistemu nikada nisu dobile epitet „ pomoć“ „podrške“ „rahmetluk“. Sa ovim sene nastoji da se smanji značaj potreba građana za infrastrukturu i druge usluge neophodne u svakodnevnom životu, a niti da se izjednači značaj kulturnih potreba sa drugim osnovnim potrebama za život građanina. Ova analogija jednostavno služi da razjasni početnu tačku strateškog razmišljanja kada je u pitanju kulturni razvoj.

Konačno, ovakav pristup je ukočio skoro u mestu pravilan razvoj odnosa „ pružaoc usluga iz oblasti kulture“ i „korisnik usluga iz oblas-

ti kulture“ koji su u stvari poreski obveznici ili oni koji plaćaju za tu uslugu i tako nesporno imaju pravo ostvarivanja usluga visokog kvaliteta iz oblasti kulture, na osnovu njihovog odabira i preferencije, dok na društvu i državi ostaje da ponudi ovo rešenje građaninu.

2. PROKLETSTVO

Ovaj deo ima za cilj da analizira grčeve koji su sprečavali ili zaustavili razvoj sektora a čija je osnova mentalitet koji je vremenom nastao očvršćavajući se u „prokletstvima“ sektora, gotovo se ne može promeniti, revidirati ili zaobići.

2.1. Institucionalofobija i birokratomanija

Pošto je u 90-im godinama celokupno kosovsko društvo živelo u paralelnom sistemu van institucija režima, nakon oslobođenja, žed za institucionalizacijom života se pretvorila u opsesiju i vremenom se razvila u fobiju koja nije dozvoljavala procesima da se razvoju ka njihovom normalnom pravcu i onako kako je diktiralo „kulturno tržište“; Tome je u velikoj meri doprinela i administracija UNMIK-a, koja je po prirodi bila veoma birokratska. U nadi da će se sa proglašenjem nezavisnosti i sa preuzimanjem potpunih odgovornosti od strane lokalnih institucija relaksirati taj grč, desilo se suprotno, lokalne institucije su sa

ciljem stvaranja i jačanja države i nastavile i dalje u pravcu institucionalizacije, kao fenomenu, i birokratizacijom obliku „unapređenja“ značaja države i njenih instrumenata. Dok ovaj fenomen može da bude plodonosan u ostalim sektorima, u kulturnom sektoru u velikoj meri utiče stvaranjem nastankom stvaranjem krutosti, omalovažavanjem kvaliteta i stvaranjem ozbiljnih preprekama razvoju kulturnog života uopšte.

Svaki problem koji se javljao u sektoru, pokušavao je da se reši s jednim pravnim ili podzakonskim aktom, a vlasti su kasnije koristile to da bi se sakrile i izjavile da nemaju zakonskih mogućnosti da „pomognu“ ili da „poboljšaju“; nešto. Takva pojava se desila u vreme kada je centralni nivo prestao da finansira gradska pozorišta izradom podzakonska akta, a zatim i zakona o pozorištima ostavljajući svu odgovornost opštinama, za finansiranje rada ovih pozorišta. Ministarstvo kulture ih je finansiralo *ad hoc* sa određen-

im iznosom distribuiranim gradskim pozorištima na linearan način bez procene moći, performanse, veličine ili pouzdanosti tih pozorišta, koja ipak imaju značajne razlike

Uvek se pozivajući naproklestvo da navodno zakon i druge zakonske obaveze ne dozvoljavaju veće finansiranje institucija, bilo da su javne ili čak i one nezavisne, stvorio se utisak da je vrednost predloženih projekata i potencijala ovih institucija veoma dobra i velika, ali su pravne prepreke one koje ne dozvoljavaju dostojnije finansiranje.

Tako, stvarajući „zakonsko prokletstvo“, koje iniciraju same vlasti i čestouticajni pojedinci, bez obzira da li se nalaze u okviru institucija odnosno kao savetnici u Ministarstvu kulture, ili drugi pojedinci izvanasa uticajem na odlučivanje u Ministarstvu, stvorili su ovo prokletstvo i u ime tih kletvi je stvorena rutina linearne dodele sredstava bez ikakve analize predloga ovih institucija, bagaža, potencijala i snagekoju

oni predstavljaju u svojim domenima.

To je stvorilo neopravljive posledice koje omogućavaju slabijim institucijama da koriste ta sredstva kao da ih je doneo Deda Mraz, kaodobrodošao poklon, dok su ostale institucije sa mnogo većim potencijom stagnirale i proizvele obeshrabrenje i depresiju u okviru svojih institucija a samim tim i prema njihovoj publici, gde oni rade.

Tako, „proklinjući“ institucije na centralnom nivou kao jedan teret koji je podređen Ministarstvu kulture, konstantno finansiranje tih institucija i u porastu, se smatralo kao „zakonska obaveza“; Ministarstva i nikada se nije uspostavio odnos koji bi ohrabrio ili kaznio uspeh ili neuspeh ovih institucija. Bez obzira na performansu, nivo finansiranja se nije promenio i porast je izvršen na linearan način za sve institucije i to se uvek izražavalo kao uspeh Ministarstva.

Sledeće “prokletstvo“; dolazi od viših instanci, kao što je obaveza javnih institucija da sopstvene prihode deponuju u državnoj kasi, a zatim da imaju pravo da ih koriste za nekoliko vrsta troškova, uz posebne zahteve. To je regulisano prema jednom memorandumu sa Ministarstvom finansija, koji je prvobitno sastavljen tako što je institucijama bilo dozvoljeno da koriste ta sredstva za dnevne troškove kancelarija i objekta, ali nije revidiran ili korigovan nikada, na osnovu potreba institucija. I tako se dodatno učvrstilo to „prokletstvo“; kada su institucijama bila potrebna dodatna sredstva na pr. za putovanja u inostranstvo, za festivale ili druge događaje; „prokletsvo Memoranduma“ ih je sprečilo tako da nisu mogli da koriste ta sredstva u tu svrhu.

Na taj način je „prokleta“ i mogućnost da se predstavi rad ovih institucija, koji je ostvoren značajnom količinom javnog finansiranja koje je izvršeno prema ovim institucijama. Ovaj aspekt zauzima mesto u

ovom delu rada, alegorijski ga predstavljajući kao „prokletsvo“ zbog činjenice da se taj memorandum može obnoviti i ponovo napisati na osnovu zahteva i potreba institucija zaustavljajući tako „prokletstvo“; koje nosi nekoliko godina.

Ostavljajući po strani za trenutak ovaj birokratizam, treba napomenuti da susopstveni prihodi kulturnih institucija glavni pokazatelji uspeha i najbolji način za merenje učinka menadžmenta jedne javne kulturne ustanove. To merilo je ključni indikator za procenu rezultata kulturnih institucija u savremenim trendovima kulturne politike. To merilo nije nikada korišćen na Kosovu da se ispita rad menadžmenta i takva situacija je proizvela i anomalije koje za razvijeni kulturni svet ne samo da su skandalozne, nego su i u potpunosti nerazumljive; kao što su slučajevi kada je u toku kalendarske 2006 godine Narodno pozorište ukupno realizovalo 600 evra sopstvenih prihoda, ili i slučaj kada je prodava-

ja prve karte filharmonije Kosova – nakon više od jedne decenije rada, postala medijska vest.

Konačno uzimajući u obzir ekstremnu birokratizaciju (čitaj prokletsvo) sopstvenih prihoda institucija, stvoren je jedan neobjašnjivi fenomen za savremenitrendove kulturnog menadžmenta: centralne kulturne institucije su sa oko 91 hiljade evra (što je veoma mali iznos u odnosu na budžete koji su imali na raspolaganju), koliko je generisano 2008. godini, pala iznos od 20 hiljada evra u 2011. godini i na tom su nivou ostali i u 2012. godini, sa oko 25 hiljada. Ovaj fenomen postaje još neobjašnjiviji zbog činjenice da su se njihovi budžeti tokom ovog perioda povećali u prilično velikoj meri, dok je opadnje sopstvenih prihoda više od 4 puta. Izraženo u procentima, u poređenju sa 2008. godinom, u 2011. godini je pad za 455% i u 2012. godini za 358%².

² Izveštaj sa istraživanja "Kulturna politika i budžetska izdvajanja za kulturu na Kosovu, Dren Požegu za Kulturni Forum, oktobar 2014, Priština.

Drugi aspekt odnosa centralnih institucija kulture i Ministarstva kulture, koje je palokao pokletsvo; nad javnim fondovima su i operativni troškovi i javne investicije, koje se uzimaju kao postojeće i njima direktno upravlja Ministarstvo kulture, preko Ministarstva finansija. Ova „prokleta“ centralizacija je proizvela niz problema koji su u veoma velikoj meri podivali funkcionisanje institucija, a time i kulturni život građanina, ali i javni novac.

To znači da menadžment institucija kulture nema u svojim rukama radnike koji rade za ovaj menadžment, dok nije u situaciji da upravlja svojim prihodima i nema mogućnosti ni da stimuliše a ni da kazni rad, ne rad ili drastična kršenja koja se normalno u takvoj situaciji javljaju, svakodnevno, u centralnim institucijama kulture. Šta više postoji čitava plejada ljudi i osoba poznatih i nepoznatih na ovom platnom spisku koje slepo isplaćuje Ministarstvo finansija, a koji su, u većini slučajeva, bliski vlasti, koja je bila zadužena za kul-

turu u zavisnosti od vremena kad su oni počeli ovaj „odnos (ne) rada“;. Tretirajući i ovaj deo kao „ prokletsvo“javne potrošnje , ostao je kao slepo crevo, u kome su zauzeli mesto paraziti, koji se nisu udomilina drugom mestu. Uprkos tome što je to stvorilo zloupotrebu javnog novca, stvorilo je još jedanefekat : budžeti centralnih institucija kulture se izjavljuje za javnost samo za „budžete projekata“ i tako se briše veoma veliki račun koji „ nesvesno“; plaća građanin .

2.2. Sanjajući veliki kulturni procvat iz malog mesta

Ovo mesto ima za cilj da razradi veliko “ prokletstvo” koje je palo na pleća kulture na Kosovu, tražeći umetničku produkciju ili kulturu koja će biti eksplozivna za ceo svet, nešto veoma veliko epskih razmera koje će zadiviti svet. Ovaj san dase stvore velike stvari, komplikovane i megalomanske je gotovo ostavilo u statičnojpoziciji sam razvoj sektora i samim tim i njenih aktera, potpuno

im ispraznivši resurse, i kapacitete koje ima kulturni sektor na Kosovu. Da bi “ prokletstvo “ bilo još veće, ovaj pristup je konstantno poticao kako od autoriteta za kulturu , tako i od samih aktera kulture, odnosno proizvođača i servisera kulture.

U ime diplomatije zakulturu preduzetesu inicijative za izvoz kulture bez odgovarajuće analize kvalitetazastupanja, definisanja publike i uticaja samog preduzetništva. „ Dostojno smo predstavili Kosovo“ je bio odzvuk koji je pratio skoro svako kulturno predstavljanje nabilokom nivou, hraneći tako ovu „megalomansku“ potrebu kosovske kulture.

Takvo „ prokletsvo“ ima za rezultat još nešto drugo: *halucinatorni sindrom „Rita Ora“*. Slučajevi individualnih svetskih uspeha, kao što jeslučaj Rite Ora, ali i zamnoge druge slučajeve, jepostojala tendencijada budu „usvojeni“ kao uspesi Kosova, posebno od strane autoriteta za kulturu.

Jedina zasluga koje bi se mogla pripisivati kulturnima politikama na Kosovu je činjenica da je nerazvijenost kulture uticala na nizak kvalitet života građana (osim ostalih aspekata) i na taj način je uticala da ovi pojedinci napuste Kosovo i da nađu njihov uspeh negde u inostranstvu. I tako, kao što je karakteristično za halucinantni sindrom, stvarajući takvu iluziju, izrada kulturne politike na Kosovu nije uspevala barem da ispita način na koji je ostvaren uspeh ovih pojedinaca. Iz analize uspeha ovih pojedinaca bi bar stvorili primere za preduzimanje kulturne politike, koje bi stvorile i umnožile ove uspehe inicirane od Kosova i njenog kulturnog okruženja.

2.3. Sve po 1 Evro - Svi srećni u kulturnom raju

Dok je većina resursa i kapaciteta potrošena na san o velikoj kulturnoj eksploziji iz malog mesta, kao i sa drugim birokratskim institucionalnim „prokletstvima“, ostatak je bio

namenjen sreći za svakoga, svakoga bez izuzetka, distribuirajući sredstva na što veći mogući broj projekata. Ovaj efekat koji je sličan prosipanju mililitara iz epruvete za testiranje magične vode u okeanu u kome se ubijaju retke vrste, proizveo je sledeće „prokletstvo“ ;koje je minimiziralo kulturu na Kosovu.

Uvek u svetlu proizvodnje „pravnih prokletstava“ Ministarstvo kulture seza svih ovih 15 godina, sa povremenim izuzećima, ponašalo kao ministarstvo samo osam podređenih institucija i za sav preostali deo kulturnog života je smatrao da nema neku obavezu ili odgovornost da ga finansira nego se samotrudilo da pomogne toliko koliko može. Stavljanje u poziciju „pomagača“ nužno nameće mentalitet distribucije svakom malo, pokušavajući po svaku cenu, da ostvari neku vrstu jednakosti zasnovane na količini (iznosu) finansiranja odnosno subvencija. Štaviše, broj finansiranih projekata je uvek promovisan kao pokazatelj

uspeha bez ikakve procene kvaliteta ili uticaja ovih projekata.

Efekat na terenu je kao rezultat imao uzaludno izgubljen i prosut potencijal, jer niska masa finansiranja (mali iznos finansiranja) tih potraživanja nije imala potencijala za stvaranje aktivnosti ili usluga željenog kvaliteta. Vrlo često je subvencija prevođena naličnu korist podnosioca zahteva uvek zahvaljujući se mehanizmima koji su nedostajali kod samog finansijera koji je celokupan odnos sa ugovoračem zaključio zatvaranjem avansa nakon predstavljenih faktura. Međutim, i samo zatvaranje avansa ostaje i dalje veoma problematično³. Da bi bili konkretniji: Jedan korisnik subvencija je dužan da prijavi samo troškove projekta putem faktura, da bi zatvorio avans, i bilo koji drugi mehanizam za merenje uspeha projekta ne postoji.

³ Izveštaj sa istraživanja "Kulturna politika i budžetska izdvajanja za kulturu na Kosovu, Dren Požegu za Kulturni Forum, oktobar 2014, Priština.

3. PROPUŠTENE ŠANSE ZELENAŠKA KULTURA

Polazeći od razrade navedenih delova, trenutna situacija u sektoru kulture predstavlja velike praznine u odnosu na stručnost. Različiti profili nedostaju u kulturnim institucijama, u administraciji Ministarstva i u ostalim javnim i ne - javnim delovima kulturnog života na Kosovu. Beznamere da se u ovom radu izvrši potpuna identifikacija nedostajuće stručnosti u kulturi, očigledno je da postoji ozbiljan nedostatak menadžera u kulturi, stručnog osoblja za razmatranje i ocenu projekata, pa do, toliko potrebnih, specifičnih zanimanja, u svakodnevnom radu kulturnih ustanova kao što su kustosi, ali i umetnicikonkretnih disciplina poput keramike i mnogih drugih iz oblasti vizuelne umetnosti, ili inspicienti, dizajneri svetla, dizajneri tona, duvački instrumentalisti, lutkarski majstori i mnogi drugi u oblasti scenske umetnosti, ili kustosi, stručni vodiči i restauratori u muzejima i u drugim delovima oblasti kulturnog nasleđa.

Pored toga što nije preduzet baš ni

jedan korak za izgradnju kapaciteta u ovim deficitarnim pozicijama, istorijska šansa za opremanje sa stručnošću postojećih kadrova ilii zastvaranjenovih stručnjaka stimulišući profesionalizam u ovim veoma važnim aspektima kulturnog života čini se izgubljenom. Dugo vremena, i redovno se uvoze iz inostranstva, i bez ikakve dublje analize, recimo, mnogi instrumentalisti za potrebe Filharmonije, verovatno smo do sada potrošili možda i stotine stipendija za školovanje i profesionalizam ovih instrumentalista koji nedostaju.

Naravno, ove mogućnosti nisu izgubljene kao posledica nedostatka informacija ili krize ideja. Investicije u dugoročne koristi nikada nisu bile deo kulturnog upravljanja na Kosovu. U glavama uzastopnih ministara kulture jedna takva investicija je viđena kao iscrpljivanje sredstava koje su oni projektovali da sa njima upravljaju bilo za „čaćavanje“ onih koji su bili u blizini njihove vlasti, ali

i u velikoj meri za stvaranje političkog i marketinga preko ovih kulturnih sredstava u njihovim rukama. Bilo je evidentno tokom mnogih godina da je kultura prevedena u jednu kancelariju i budžet za marketing stranke pod čijim je upravljanjem bilo ministarstvo, ali i vlada.

Megalomanske aktivnosti su organizovane za obeležavanje datuma, ali i drugih prilika kao što je bilo obeležavanje 125 godišnjice Prizrenske lige u 2003. godini (ne neki veliki jubilej) sa megalomanskim programom u kojem je bilo, između ostalog, i insceniranje jednog operskog dela, koje je odigrano dve noći zaredom istim zvanicama prema političkim protokolima i time je bila lišena mogućnost kupovine karata za one koji su bili strastvenici opere koji nisu bili na spisku zvaničnika, dok sala nije bila ni 30% ispunjena drugo veće. To je zato što su gosti bili prvo veće i nisu došli dve uzastopne noći da vide isti operu. Po jednoj jednostavnoj analizi, u to vreme, je rezultiralo da bi znat-

no jeftinije koštalo da ukupan broj gledalaca otputuje biznis klasom u Beč, da se smesti u nekom hotelu sa pet zvezdica i da gleda najskuplju bečku operu. Takve anomalije i bez jedne osnovne analize su se stalno događale i to najbolje govori o pristupu koji su imale vlasti koje se bave kulturom u oblasti kulture.

Konačno, videvši troškove koji su nastali da bi se ispunilo ono što ne postoji slični životni interesi, za dugo vremena. Stoga, krize i nulti nivo razvoja u ovoj vrsti „životnog stila“ su neizbežne. Naravno, profesionalne deficite i ekspertizu koja i dalje ne postoji na Kosovu, smo kupili po deseti ili dvadeseti put do sada.

Takav način delovanja je rezultirao i sagubitkom ljudskog potencijala. Pošto je nerazvijen sektor i taj ljudski potencijal koji je postojao i koji se mogao razviti u oblastima u kojima nedostaje, raspaosena šavši se u drugim sektorima ili često čak i u inostranstvu.

4. POSTAVLJANJE RAZVOJNOG TREANDA U KULTURI

Uzimajući u obzir iskustva iz prošlosti uvek se garantuje preispitivanje politika koje su zasnovane na stvarnosti. Na ovaj način se izuzetno sužava mogućnost stvaranja kulturne strategije i politike koje se zasnivaju na ispunjavanju snova ili vizija pojedinaca ne bazirajući se na realnosti, odnosno na potencijali postojeće mogućnosti.

Dakle ovaj rad nastoji da na uopšten način, bazirajući se na iskustvo, izvrši analizu potencijala i mogućnosti, da postavi na jednu ravan, koja bi omogućila postavljanje trenda razvoja u oblasti kulture na Kosovu, uvek strateški planirajući razvoj sektora kulture, čime se omogućava da kultura igra vitalnu ulogu koju ima u planiranju i u ostalim javnim međusektorskim politikama. Sa ovim razvojem će se takođe povećati nivo kvaliteta života kulture za građane i to utiče u velikoj meri na poboljšanje kvaliteta života uopšte, šta je i smisao usluga i javnog finansiranja u otvorenom i demokratskom društvu.

Ne isključujući mnogo važne aspekte i posebne probleme kako sektora kulture, tako i pod-sektora u oblasti kulture, u nastavku će se generalno sažeti vitalni aspekti i principi stvaranja razvojnog trenda u sektoru kulture na Kosovu.

4.1. Merenje, identifikacija potencijala i analiza mogućnosti

Polazeći od brojnih misli, prakse i trendova kao u drugim sektorima, ali i u sektoru kulture u savremenim demokratskim društvima, merenje, procena i identifikacija potencijala i mogućnosti je osnova za bilo koji razvoj. Na jedan ili drugi način, u našoj svakodnevici vršimo mnoga merenja i identifikujemo mnoge potencijale i mogućnosti, ali i slabosti i prepreke, ipak ne obavljajući to na sistematičan način i bez strateških planova za prevazilaženje prepreka i slabosti ili za korišćenje potencijala i mogućnosti, mi svesno ili nesvesno zaustavljamo razvoj, da ne kažemo da ga potpuno isključujemo.

Poznata izreka kao ona Petera F. Druckera da „ono šta se meri se i ispravlja⁴„ su osnova za brojna preduzetnička tretiranja problema kada je u pitanju upravljanje kako unutar organizacije, sektora, tako i na nivoima država i društava.

Bez podataka je gotovo nemogući intervencijazapoboljšanje. Iako skoro nisu postojala istraživanja i merenja u oblasti kulture na Kosovu, počeo je rad nezavisnih aktera u oblasti kulture da bi doveli ovaj trend, pogotovo niz istraživanja i studija u okviru inicijative za proizvodnju znanja u oblasti kulture, preduzeto je od kulturnog foruma, mreže nezavisnih organizacija kulture na Kosovu, čiji deo je i ovaj rad. Ovaj započeti trend je neophodnost, za postavljanje razvojne premise u ovoj oblasti. Moraju se meriti svi aspekti funkcionisanja kulturnog života, da bi smo imali mogućnosti da pravimo planove za poboljšanje, odstupanje, izbegavanje i otklan-

janje nedostataka, ali i za povećanje, eksploataciju i osnaživanje mogućnosti.

Mora se preduzeti izrada zbirke-studija i postojećih podataka, i moraju se pokrenuti druge studijeda bi se dobio potpunodraz situacije na terenu. Zatim se trend merenja i intervencije, na osnovu rezultata, treba prebaciti i na uže oblasti kulturnih podsektora i unutar kulturnih podsektora i institucija.

Da ovaj problem ne bi bio previše apstraktan, u nastavku ćemo predstaviti nekoliko vrsta indikatora za merenja i njihovo značenje.

⁴ http://www.goodreads.com/author/quotes/12008.Peter_F_Drucker

Postojeće stanje	Uporedne reference	Komentar i potreba za akcijom
<p>U 2011. godini Kosovo je potrošilo 6,3 € po glavi stanovnika za njegove kulturne potrebe (najniža potrošnje u celoj Evropi) €.</p>	<p>Moldavija (7.7€), Dijeordjija (9.3€), Makedonija (24.5€) i Srbija (15€ samo centralni nivo) Norveška (446€), Švajcarska (235€), Azerbejdžan (39€)</p>	<p>Ova merenja i poređenja jasno pokazuju neophodnost povećanja budžeta za oblast kulture na Kosovu. Rezultati bi trebalo da se planiraju da bi se dostigla Moldavija i da bi dugoročni cilj bio Azerbejdžan.</p>
<p>U 2012 godini, podređene institucije MKOS su ostvarile sopstvene prihode 25.457 . Upravo ove godine su, ove institucije poslovala sa jednim ukupnim "budžetom projekata"; od 1.5 miliona evra, a bez preciznih podataka o ostalim troškovima za plate i usluge , ukupan račun ovih ustanova prema javnom novcu može biti oko 2.5 miliona evra prema procentu koji postoji u nekim institucijama između budžeta projekata i ukupnih troškova .</p>	<p>U 2012. godini samo je pozorište ODA (nezavisno pozorište uplatilo u državnu kasu oko 46.000 evra u vidu poreza za godišnje aktivnosti ne računajući sveukupni ekonomski uticaja. Upravo ove godine je pozorište ODA subvencionisano od strane MKOS sa 10.000 evra. (Narodno pozorište sa oko 500.000 generalno a 300.000 za projekte)</p>	<p>Ovi podaci jasno govore o masovnoj orijentaciji slepog finansiranja javnih ustanova kulture bez merenja učinka (kvota sopstvenih prihoda od 0.1%) kao i potpuno ne poznavanje rada nezavisnog sektora .Ovi podaci bi morali da osmisle hitni napor za smanjenje ove ogromne razlike uvek imajući u vidu i druge podatke o učinku koji se ne ogledaju ovde .</p>
<p>Javno finansiranje centralnih institucija kulture na Kosovu je u meri višoj od 99%.</p>	<p>Savremene evropske prakse javnog finansiranja kulturnih institucija od 50-80% u zavisnosti od zemlje i kulturne politike . Pozorište ODA ostvaruje od sopstvenih prihoda, u proseku 28% godišnjeg budžeta.</p>	<p>Ustovljavanje institucija kulture sa sopstvenim приходima, u odnosu na javno finansiranje se vrši u cilju stimulisanja rada uprave i povećane pažnje za ugovaranje usluga, uključujući i onih umetničkih. Rukovodstva su mnogo dinamičnija u pružanju kvalitetnih usluga građanima (publici).</p>

Ilustrujući oveopšte primere samo da se ukaže na trendove i tendencije, možemo zaključiti da nam uporedna merenja i analize služe na najbolji način za stvaranje kulturnih politika zasnovanih na realnosti, koje maksimalizuju mogućnost razvoja sektora i tada daju kulturi zasluženno mesto u društvenom razvoju. Uživajući važan katalizator i zauzimajući zasluženno mesto u izradi ukupne politike u mestu.

4.2. Praktikovanje savremene politike kulturnog razvoja

Ako zamislimo situaciju da smo oslobodili ono što je identifikovano kao kočnica kulturnom razvoju i uklonili smo „ prokletstva“ koja su pala na sektor, obezbedili smo da ne izgubimo šanse za izgradnju mogućnosti i kapaciteta u sektoru i zatim smo uveli mentalitet merenja i analize, onda bi trebalo da instaliramo prakse proverene politike za kulturni razvoj kako bi sektor stvorio zdrave osnove za razvoj i održivost .

Kreiranje plodnog tla za razvoj

Razvoj sektora na pravi način, posebno specifičnih aspekata svakodnevnog funkcionisanja kulturnog života je nezamisliv bez pravog ulaganja u delu kulturnog umetničkog istraživanja i izgradnje kapaciteta sektora. S obzirom na globalne prakse, naročito na osnovu opšteg stanja kulture na Kosovu, barem trećina investicija javnih sredstava bi morala da bude orijentisana na oblast. Ova investicija će ostvariti potpuni potencijal s'pokretanjem:

- posebnih konkursa sa budžetom namenjenim za projekte: umetničkog i kulturnog istraživanja, izgradnje kapaciteta i umetnosti i kulture u obrazovanju. Nema sumnje, da bi dobra sinergija sa drugim sektorima mogla da umnogostruči javnu finansijsku sposobnost koju trenutno poseduje kultura na svim nivoima,
- osnivanja instituta specijalizovanih za specifične oblasti ekspertize koji se pojavljuju kao prioriteta rezultata prethodnih „merenja“

- usklađivanje dela programa i prema tome i budžeta institucija kulture koji je namenjen obrazovno istraživačkom aspektu,

- Uslovljavanje programske aktivnosti institucija sa širim učešćem građana pružajući tako dodatne usluge , posebno obrazovne, obogaćujući i razvijajući tako još više odnose između građanina (korisnika usluga) i pružaoca kulturnih usluga (sektor),

- stipendije za specijalizovano obrazovanje za ostvarivanje stručnosti koja nedostaje, koje se pojavilo kao prioritet u toku predhodno izvršenih „merenja“ sa specifičnim ugovorima za obavezne doprinose nakon završetka obrazovanja,

- Oblik konkursa za finansijsku podršku, ali i stvaranje kulturnih prostora za razvoj mladih umetnika na početku karijere.

Ne pokušavajući da se stvori zatvorena lista, ovo su neki od koraka neophodnih da izgradimo u velikoj

meri jedan teren sa višestrukim prednostima koje bi razvile sektor. Ovaj aspekt razvoja je nemoguće pokrenuti i realizovati iz drugih izvora osim javnih finansiranja, jer korist nije direktna i konkretna , tako da interes profitabilnosti i dugoročnog razvoja bi trebao da bude ekskluzivitet javne kulturne politike i samim tim i finansiran javnim novcem.

Jačanje principa meritokracije

Linearna distribucija sredstava u sektoru kulture na Kosovu je najbolji mogući primer argumentacije da takav pristup stvara gušenje kulturne inicijative, zlostavljanje i loše upravljanje, institucionalnu depresiju i na kraju proizvodi apsolutnu stagnaciju u smislu razvoja . Takođe, i „ slepo“ finansiranje koje je izvršeno premo institucijama bez meritokracijskih odnosa i bez uslovljavanja „merljivih“ rezultata proizvodi „lenjost“ ali i „kulturnu delikvenciju“;

Za umetanje razvojnog mentaliteta za stimulaciju rada i kulturnih vrednosti trebalo bi da se instalira sistem javnog finansiranja zasnovan na zaslugama i ovde ne bi trebalo da se napravi greška, da se zaslugavalorizuje brojevima. Zasluga u ovom slučaju bi trebala da se meri preko nekoliko faktora u zavisnosti od oblasti i profila korisnika javnih sredstava. Da bi se stvorio ovaj sistem trebalo bi da konkursi za javno finansiranje budu izdvojeni bar za sledeće kategorije:

- inicijative mladih umetnika
- postojeći programe nezavisnih kulturnih institucija,
- kulturne festivale ,
- obrazovno istraživačke projekte,
- kulturnu razmenu.

U zavisnosti odkreirane politike za kulturu, kao rezultat tih potreba identifikovanih „merenjima“; mogu se kreirati iposebna takmičenja (konkursi) sa vrlo uskim specifikacijama i preciznim kriterijumima.

Kulturna takmičenja, kao iu drugim oblastima, moraju imati dobro precizirane uslove, jasnu oblast -pokrivenosti i na onovu jasnih kriterijuma, vrlo je lako obaviti evaluaciju projekata i predloga koji se podnose od strane nadležnih ocenjivača.

Dok se takav standard generalno postavlja u kulturnom sektoru i javne ustanove kulture, bi mogle mnogo lakše da funkcionišu, kreiranjem politikepodsticanja uslađivanjem iznosa javnog finansiranja ovih institucija u zavisnosti od:

- kvantiteta i kvaliteta servisa koji pružaju građaninu,
- količine i uspeha obrazovnog, istraživačkog programa učestvovanja koji imaju u okviru svog programa,
- vrednovanje umetničkog i kulturnog nivoa umetničke i kulturne produkcije.

Umetnička i kulturna kritika

Važan i vitalni aspekt kulturnog razvoja, gotovo, potpuno nerazvijena Kosovu je umetnička i kul-

turna kritika. Postavljanje principa meritokracije se ne može uraditi bez kredibilne i stručne kritike. Kulturne usluge svih kulturnih radnika se trebaju valorizovati od strane pouzdanih osoba kako za građane koji uživaju ove usluge, tako i od samih operatera koji ih pružaju. Nedostatak umetničke i kulturne kritike je stvorio anarhiju u sektoru na obe strane.

S' jedne strane su sami pružaoci usluga u stagnaciji, bez postojanja spoljnog oka za procenu, često smo naišli na situaciju da sami umetnici procenjuju sopstveni rad ili sami rukovodioci institucija ocenjuju učinak institucija kojima upravljaju. Još veći stagnacija je na drugoj strani, na strani građana, odnosno javnosti, koji su u odsustvu smer-nica od strane kredibilne kritike kreirali krajnju dezorijentaciju čiji je rezultat i veoma štetna predrasuda: bez učešća u kulturnim uslugama je kreirano verovanje da ono što se stvara na Kosovu u oblasti kulture nije vredno.

Konačno, razvoj pouzdane i istinske umetničke kritike za građane prvenstveno ali pre svega i za same sektor je vitalni aspekt stvaranja kulturne hijerarhije sa ispravnom valorizacijom onoga što se nudi javnosti, i na taj način se javnosti nudi vodič koji nju vodi u pravcu ostvarivanja koristi od kulturnih usluga. Razvoj kritike omogućava da javnost pronađe svoj pouzdan medijum koji će je usmeriti u pravcu onoga što predstavlja vrednost i kvalitet. Naravno, da bi veći razvoj omogućio raznovrsnost i veću mogućnost za svakoga da pronađe svoga omiljenog kritičara koji ga neće izdati.

Razvoj ovog veoma važnog segmenta je nemoguć bez javnih investicija. Biti segment koji ne donosi nikakve neposredne koristi, ostaje segment koji se izričito treba razvijati sa podsticajima javnih sredstava pa i ovde ima dosta mesta za koordinaciju i sinergiju sa drugim sektorima, kao što je obrazovanje i mediji.

Decentralizacija i depolitizacija

Najbolje savremene prakse su pokazale da su decentralizovani i depolitizovani pristup bili ključni faktora brzi razvoj kulturnog sektora. Da bi se postigao ovaj standard potrebna je dalja evaluacija političkog mentaliteta na Kosovu i moralo bi da se počne sa opštim principima dobrog upravljanja za:

- Omogućavanje učešće eksperata u proceni kulturnog učinka kako aktera sektora, tako i samog sektora uopšte,

- Stvaranje pravnog osnova, a i funkcionalne svakodnevne prakse koja obezbeđuje punu autonomiju u institucijama kulture, decentralizujući tako i trenutni finansijski sistem i omogućivši institucijama da sami autonomno upravljaju svojim budžetima, tako što će imati pristupa platama koje isplaćuju svojim zaposlenima, ali i robama i uslugama koje nabavljaju za potrebe programa i za njihovo funkcionisanje, uvek bivajući finansijski kontrolisani od odgovarajućeg državnog

nivoa,

- Za stvaranje tela od strane stručnjaka i poznavaoaca oblasti bez političkog uticaja, kako bi bili kredibilnija imenovanje direktora i evaluaciju njihovog rada,

- Za stvaranje kulturne politike koja podržava kulturni razvoj na nivou koji zaslužuje; MKOS na nivou Kosova i opštine ne njihovom nivoima upravljanja. Ove politike bi omogućile da MKOS bude odgovorno za kulturu koja se kreira i neguje širom države, a da nije samodovoljna sa finansiranjem jedne liste njenih „podređenih institucija“ a sa druge strane opštine bi takođe bile odgovorne prema kulturi stvorenoj na celoj teritoriji opštine (ne samo u gradovima), takođe nije samodovoljna sa listom „ustanova i aktivnosti“ koje su podržane.

- Ova politika zasnovana na kriterijumu meritokracije valorizovane kredibilnim procenama omogućava povratak javnog novca onima koji investiraju, za nivo MKOS, gradjanima Kosova i opštinsko nivo-

lirane poreskim obveznicima iz relevantne opštine,

- Stvaranje pravnog osnova za ukidanje nadležnosti političkih nivoa za direktna imenovanja saveza, odbora direktora, ali stvarajući procese koji obezbeđuju da ta mesta zauzimaju osobe sa iskustvom i autoritetom u odgovarajućim oblastima i na taj način maksimizuju performansu u svakodnevnom kulturnom životu, politički nivo bio fokusirana ono što je suštinsko: kreiranje kulturne politike, koja obezbeđuje razvoj i istovremeno ispunjavanje izbornog programa koji je ih doveo na vlast.

Međusektorski sveobuhvatan pristup

Izolovanjem kulture unutar njenih sektorskih okvira i minimizirajući je u listi aktivnosti činimo fatalnu grešku da joj sakatimo snagu i moć koju ima u društvenom razvoju. Akteri kulture i kreatori kulturne politike treba da budu veoma dinamični i aktivni u politici mnogih važnih

sektora društva. Kultura zauzima posebno i važno mesto u mnogim oblastima i ne bi se nikako trebala zanemariti.

Veoma je važno da se kulturni aspekt uzme u obzir prilikom kreiranja razvojne politike za privredu i turizam zapošljavanje, životnu sredinu, prostorno planiranje, spoljne odnose, diplomatiju, lokalnu upravu, razvoj dijaspore, razvojsport, osnaživanje mladih i za mnoge druge aspekte svakodnevnog funkcionisanja društva.

Da bi se obezbedio takav pristup moraju se svakako uspostaviti mehanizmi koji će osigurati razmatranje kulturnih aspekata u političkim procesima uopšte sa posebnim osvrtom na sektore koji su pomenuti.

4.3. Kreiranje sveobuhvatnog procesa strateškog kreativnog mišljanja za utiranje puta u pravcu kulturnog razvoja

Konačno proces kreiranja kulturne politike na Kosovu bi imao nezapažene rezultate ako se ne obezbedijedan sveobuhvatan proces iscrpljujući potencijal koji ima sektor za stvaranje kreativnog i strateškog mišljenja kako bi se obezbedio razvoj i održivost.

Kreiranje savremene politike za kulturu isključuju mentalitet proizvodnje liste zadataka kao stvaranje jednog broja zakonskih akata kao programa, ili izrada strategije kao jedine.

Istinske kulturne politike stvaraju održive procese strateškog planiranja, inkluziju, konsultacije kao svestremenske procese koji prethode i slede kulturne događaje u zemlji.

misli više u smislu konsultacija sa onim što se nije čulo. Stvaranjem razvojnih politika se mora posvetiti vreme i značaj za slušanje onih koji su svakog dana pod uticajem kulturnog života, korisnika, građana i onih koji nude ovu pogodnost, aktera kulture.

Sveobuhvatnost bi trebala dase os-

5. KULTURA U POKRETU - NAREDNI KORACI

Da bi rezimirali i osigurali održiv razvoj kulture važni koraci koji se trebaju preduzeti moraju se fokusirati na:

1. Prvo uklanjanje prepreka unutar nas i onda i u zakonodavstvu i normativnim aktima kako bi se omogućilo uklanjanje stereotipova stvorenih godinama nazvanih u ovom radu kao „kočenja“ i „prokletsva „
2. analizu propuštenih prilika u prošlosti da se ne bi ponovile strateške greške koje su pravljene dugo vremena,
3. postavljanje mentaliteta merenja identifikujući tako jasno potencijale i mogućnosti za razvoj,
4. Ubacivanje kulturne politike u praksu koja osigurava ulaganje u obrazovanje i istraživanje da bi se stvorila održiva osnova za razvoj kulture,
5. Jačanje principa meritokracije obezbeđivši da svako javno ulaganje zauzme potrebno mesto maksimalizirajući rezultat proporcionalno investicijom,
6. decentralizacija i depolitizacija kulturnog života na Kosovu, kako bi se osigurao tako kulturni život koji se odvija paralelno sa društvenim potrebama neograničenim vladinom birokratijom i mnogo odgovornije prema javnosti kojoj služi,
7. stvaranje sinergije za postavljanje kulture prilikom izrade politike u mnogim instancama u zemlji,
8. obezbeđivanje sveobuhvatnog procesa kao garancije za utiranje puta kulturnog razvoja na Kosovu.

6. PROVERA KULTURNE KVALITETNE POLITIKE : OSTALA PITANJA KOJA SE TREBAJU UZETI U OBZIR

- Koji su stalni mehanizmi za obezbeđivanje kreativnosti, dobre upravljačke performanse i kontinuiteta u kulturnim institucijama i kulturnom životu uopšte?
- Koja je kulturna potencija Kosova i šta je moguće i realno da se projektuje kao rezultat?
- Da li je obezbeđena konsultacija svih zainteresovanih strana kako je utiče jedna politika, uključujući i aktere izvan sektora kulture?
- Da li je obezbeđeno dovoljno prostora za konsultacije sa akterima na koje se utiče?
- Koji su mehanizmi koji će uključiti i rešiti brige aktera tokom procesa?
- Da li je konsultovano važeće zakonodavstvo o mogućim sukobima koji bi mogli nastati ili inicijativama za zakonodavne promene, ako je potrebno?
- Kako se trebaju ubaciti globalna kretanja i svetske trendove kreiranja kulturne politike na Kosovu?

KULTURNI FORUM

Pozorište Oda je organizovalo niz informativnih sastanaka tokom kraja 2011.godines' ciljem stvaranja zajedničke mreže organizacija kulture na Kosovu. Na ovim sastancima je prisustvovalo više od 60 učesnika, predstavnika različitih kulturnih organizacija i tako je stvorena mogućnost organizovanja osnivačke skupštine koja je održana 23.03.2012 i postavljeni su temelji Mreže nezavisnih kulturnih organizacija - Kulturni forum. Osnivačka skupština je postavila temelje Kulturnog foruma ulaskom 22.nezavisne organizacije u okviru Mreže. Kroz demokratske glasove je usvojen statut, takođe je izabrano Predsjedništvo mreže. Kulturni forum je entitet koji je registrovan kao mreža čiji su članovi nezavisne organizacije kulture. Odlučeno je da kao privremeni sekretarijat bude pozorište ODA dotrenutka izgradnje kapaciteta za formiranje profesionalnog sekretarijata mreže.

Kosovski kulturni forum je mreža nezavisnih organizacija Kulturena

Kosovu osnovana u cilju:

- Jačanje nezavisnih kulturnih organizacija, razvijajući njihove kapacitete za realizaciju njihovih programa, - afirmacije članica organizacije,
- Uključivanje organizacija članica u procesima donošenja odluka,
- Povećanja podrške nezavisne kulturne scene,
- Zaštita i poboljšanja položaja organizacija članica, naspram relevantnih institucija na Kosovu i u inostranstvu.

Kulturni forum ima za cilj da ispuni svoju misiju kroz aktivnosti kao što su:

- Komunikacija i omrežavanje nezavisnih organizacija u oblasti kulture
- Dinamična razmena informacija i iskustava
- Lobiranje i zastupanje aktivnosti
- Specifična obuka za potrebe organizacija članica
- Organizovanje debata i foruma
- Koordinacija umetničke i kulturne aktivnosti

FORUM ZA KULTURNI RAZVOJ

Forum zakulturni razvoj je projekat koji ima za cilj da dalje razvija i jača kulturni forum osnovan 2012. godine, pružajući vredne savete i znanje opoliticsi za kulturu na Kosovu. Projekat je podržan od strane Kancelarije Evropske unije na Kosovu, a nosioci projekta su Kulturni forum, Pozorište ODA i DokuFest. Projekat je počeo sa prvim aktivnostima u decembru 2013, a očekuje se da će trajati do novembra 2015. godine.

U periodu od dve godine, Forum za razvoj Kulture će proizvest najmanje 28 proizvoda kulturne politike, koja će proisteći iz istraživanja, debata, fokus grupa i sa konferencija. Projekat će ojačati mrežu zajednice nezavisne kulture, izgradiće svoj interni kapacitet i uticaće u kreiranju kulturne politike na Kosovu kroz proizvodnju znanja o kulturi. Projekat će takođe, promovisati dijalog i saradnju između sektora nezavisne kulture i javnih vlasti, kako bi se izašlo sa konkretnim rešenjima za kulturni razvoj na Kosovu.

www.forumikulturor.net

Projekt je finansiran od EU-e i njime upravlja Kancelarija Evropske unije na Kosovu

SWEDEN

Implementuar nga:

The background features a complex geometric pattern of overlapping squares and lines. The squares are rotated 45 degrees, creating a diamond-like grid. The lines are thin and light blue, while the squares are filled with a slightly darker shade of blue. The pattern is composed of several layers of squares, some of which are partially obscured by others, creating a sense of depth and movement.

forumikulturor.net
facebook.com/ForumiKulturor
twitter.com/forumikulturor